

Strategaeth Newid Hinsawdd ac Ecolegol Cyngor Sir Ddinbych 2021/22 – 2029/30

Dogfen ddrafft ar gyfer ymgyngoriad cyhoeddus

Dogfen ddrafft ar gyfer ymgynghoriad cyhoeddus

Beth yw'r ddogfen hon?

Ym mis Gorffennaf 2019 datganodd Cyngor Sir Ddinbych Argyfwng Newid Hinsawdd ac Ecolol. Mewn ymateb ac erbyn 31^{ain} Mawrth 2030 nod y Cyngor yw dod yn:

- Gyngor Di-Garbon Net
- Gyngor Ecolol Gadarnhaol

Mae'r ddogfen hon yn esbonio rhagor am y ddau nod hyn a'r tasgau rydym am geisio eu cyflawni i gyrraedd ein targed erbyn 2030.

Mae'r ddogfen hon ar gael yn Saesneg hefyd, a gall fod ar gael mewn fformatau eraill os gofynnir amdanynt.

I gael gwybodaeth am unrhyw faterion yn y llyfryn hwn, cysylltwch â'r Tîm Newid Hinsawdd os gwelwch yn dda ar:

E-bost: newidhinsawdd@sirddinbych.gov.uk

Ffôn: 01824 706000 (dydd Llun i ddydd Gwener, 8:30am-5pm).

Ysgrifennwch atom: Tîm Newid Hinsawdd, Cyngor Sir Ddinbych, Blwch SP 62, Rhuthun, LL15 9AZ.

Dogfen ddrafft ar gyfer ymgynghoriad cyhoeddus

Cynnwys

Croeso i Strategaeth Newid Hinsawdd ac Ecolegol Sir Ddinbych	4
Sut mae'r Strategaeth hon wedi cael ei datblygu	7
Strategaethau eraill y Cyngor	8
Cyngor Di-garbon net erbyn 2030	9
Beth yw ein nod?	9
Di-Garbon Net	9
Cadwyn Gyflenwi	10
Beth yw ein man cychwyn?	10
Di-Garbon Net	10
Cadwyn Gyflenwi	13
Ble rydym eisïau ei gyrraedd?	14
Di-Garbon Net	14
Cadwyn Gyflenwi	19
Pa newidiadau a chamau gweithredu fydd yn ein helpu ni i gyrraedd ein nod?	21
Newidiadau i brosesau a pholisïau'r Cyngor	21
Camau gweithredu a phrosiectau	24
Cyngor sy'n Ecolegol Gadarnhaol erbyn 2030	30
Beth yw ein nod?	30
Beth yw ein man cychwyn?	30
Ble rydym eisïau ei gyrraedd?	36
Pa newidiadau a chamau gweithredu fydd yn ein helpu ni i gyrraedd ein nod?	39
Newidiadau i brosesau a pholisïau'r Cyngor	39
Camau gweithredu a phrosiectau	41
Strategaeth ariannol i gynnal y strategaeth a'r cynllun gweithredu	45
Sut bydd cynnydd yn cael ei fonitro	47
Sut byddwn yn rhannu ein dysgu	48

Dogfen ddrafft ar gyfer ymgynghoriad cyhoeddus

Croeso i Strategaeth Newid Hinsawdd ac Ecolegol Sir

Ddinbych

Newid hinsawdd ac ecolegol yw'r her fyd-eang sy'n diffinio ein hoes. Mae'n effeithio ar bopeth sy'n byw ar ein planed, gan eich cynnwys chi a fi. Mae'r ddogfen hon yn amlinellu ein nodau i fod yn Gyngor di-garbon net ac ecolegol gadarnhaol ynghyd â'r newidiadau a'r camau gweithredu rydym wedi eu nodi hyd yma, ac y byddwn yn ceisio ein gorau i'w cyflawni rhwng y cyfnod presennol a 2030.

Trwy weithio i gyflawni'r nodau hyn, rydym yn gobeithio y gall Cyngor Sir Ddinbych wneud ei gyfraniad i fynd i'r afael â'r argyfwng newid hinsawdd ac ecolegol rydym oll yn ei wynebu. Trwy weithio i gyflawni'r nodau hyn rydym yn gobeithio gwneud ein cyfraniad i ostwng allyriadau carbon o leiaf 95% yng Nghymru erbyn 2050 a chyflawni ein dyletswydd statudol fel awdurdod lleol i gynnal a gwella bioamrywiaeth a hyrwyddo cydnerthedd ecosystemau fel yr amlinellir yn [Neddf yr Amgylchedd \(Cymru\) 2016](#). Trwy weithio i gyflawni'r nodau hyn rydym yn gobeithio gwneud ein cyfraniad i weld y Sector Cyhoeddus yng Nghymru yn cyrraedd ei darged o fod yn ddi-garbon erbyn 2030 fel yr amlinellir yng nghynllun cyflawni Llywodraeth Cymru [Ffyniant i Bawb: Cymru Carbon Isel](#).

Rydym yn falch iawn o fod yn un o'r Cyngorau cyntaf yng Nghymru i roi mynd i'r afael â newid hinsawdd ac ecolegol yn egwyddor sylfaenol yn ei broses benderfyniadau, gan newid ein Cyfansoddiad yn swyddogol ym mis Hydref 2020 – y set o reolau ac egwyddorion mae'r Cyngor yn ei ddilyn yn swyddogol wrth gyflawni ei waith. Rydym hefyd yn ceisio adeiladu ar ein henw da iawn am leihau carbon a gwella bioamrywiaeth, a gafodd eu cyflawni'n fwyaf diweddar o dan ein [Cynllun Corfforaethol \(2017-2022\)](#) [blaenoriaeth ar gyfer yr Amgylchedd](#).

Rydym wedi gwneud dechrau cadarnhaol ac rydym yn edrych ymlaen at weithio'n agos gyda'n cymunedau, staff, partneriaid a noddwyr i barhau yn ein hymdrechion ar y cyd i sicrhau lles cenedlaethau'r dyfodol.

Dogfen ddrafft ar gyfer ymgynghoriad cyhoeddus

**Cynghorydd
Brian Jones**

(Aelod Arweiniol
Gwastraff, Cludiant
a'r Amgylchedd)

**Cynghorydd Tony
Thomas**

(Aelod Arweiniol
Tai a
Chymunedau)

Judith Greenhalgh

(Prif Weithredwr)

Sut mae'r Strategaeth hon wedi cael ei datblygu

Gwnaeth Cyngor Sir Ddinbych ddatgan Argyfwng Hinsawdd ac Ecolegol ym mis Gorffennaf 2019 gan ymrwymo'r Cyngor i ddod yn ddi-garbon erbyn 2030 a gwella bioamrywiaeth.

Cynhaliodd Cyngor Sir Ddinbych gyfnod ymgysylltu ym misoedd Ionawr a Chwefror 2020 yn gofyn am adborth y cyhoedd ar nod arfaethedig y Cyngor i fod yn ddi-garbon net ac yn ecolegol gadarnhaol, ac am unrhyw syniadau ynglŷn â sut gallai'r Cyngor gyflawni'r nodau hyn erbyn 2030.

Gan adeiladu ar syniadau'r cyhoedd, gweithiodd Cyngor Sir Ddinbych yn ystod 2020 gyda Chynghorwyr a Swyddogion ar draws y Cyngor i ddatblygu Strategaeth Newid Hinsawdd ac Ecolegol y Cyngor (2021/22 – 2029/30). Roedd hyn yn cynnwys cyfrifo ôl-troed carbon y Cyngor a bioamrywiaeth tir y Cyngor, gan ystyried ein llwybr tuag at 2030 drwy gynllunio senarios a chynnal gweithdai gyda'r holl feysydd gwasanaeth sy'n rhan o'r Cyngor i nodi a datblygu ymhellach unrhyw newidiadau y gallem eu cyflwyno a pha brosiectau y gallem eu cynnal er mwyn helpu'r Cyngor i gyflawni ei dargedau.

Cafodd y gwaith hwn ei arwain gan y grŵp gorchwyl a gorffen Newid Hinsawdd ac Argyfwng Ecolegol a sefydlwyd fel rhan o'r datganiad argyfwng. Roedd y grŵp yn cynnwys dau gynrychiolydd o bob plaid wleidyddol a gynrychiolir yn y Cyngor, gan gynnwys aelodau arweiniol y Cabinet sy'n ymdrin â newid hinsawdd ac ecolegol.

Mae'r cyfrifiadau ar gyfer y gwaelodlin ac uchelgeisiau Di-garbon wedi dilyn y fethodoleg cyfrifo allyriadau carbon ac amsugno carbon yn nhrefn newydd Llywodraeth Cymru i Adrodd am Nwyon Tŷ Gwydr ar gyfer y Sector Cyhoeddus yng Nghymru.

Mae'r cyfrifiadau ar gyfer y gwaelodlin ac uchelgeisiau Ecolegol Gadarnhaol wedi cael eu harwain gan fethodolegau sefydledig ar gyfer mesur gwerth bioamrywiaeth gan Ganolfan Ecoleg a Hydroleg NERC. Mae bioamrywiaeth yn eang, yn gymhleth ac yn rhyng-gysylltiedig ac felly mae unrhyw fesur o werth bioamrywiaeth yn cynnig awgrym yn unig.

Ym mis Tachwedd 2020 gofynnodd y Cyngor i'w staff a'r cyhoedd am eu hadborth ar y ddogfen derfynol. Mae'r adborth hwn wedi helpu i siapia Strategaeth derfynol Newid Hinsawdd ac Ecolegol y Cyngor (2021/22 – 2029/30) a gafodd ei chyflwyno gerbron Aelodau Etholedig Sir Ddinbych ym mis Ionawr 2021 a.... *[Dyddiadau i'w cadarnhau]*.

Dogfen ddrafft ar gyfer ymgynghoriad cyhoeddus

Strategaethau eraill y Cyngor

Mae gan y Cyngor nifer o strategaethau a meysydd gwaith eraill sy'n cefnogi'r Cyngor i fynd i'r afael â newid hinsawdd ac ecolegol. Mae'r rhain yn cynnwys:

- [Cynllun Corfforaethol](#)
- Datgarboneiddio tai cymdeithasol
- [Strategaeth Leol Sir Ddinbych ar gyfer Rheoli Perygl Llifogydd](#)
- Cynllun Rheoli Ansawdd Aer
- Strategaeth Coetir a Choed (yn cael ei datblygu ar hyn o bryd)
- Cynllun Cyflawni'r Ddyletswydd Bioamrywiaeth
- [Cynllun Datblygu Lleol](#)
- [Strategaeth Uchelgais Economaidd a Chymunedol](#)
- Strategaeth Fflyd
- Cynllun Gweithredu ar y Defnydd o Blastig Untro
- Strategaeth Clefyd Coed Ynn (yn cael ei datblygu ar hyn o bryd gyda Chyngor Bwrdeistref Sirol Conwy)
- Strategaeth Rhandiroedd Sirol (yn cael ei datblygu ar hyn o bryd)
- Cynllun Rheoli AHNE Bryniau Clwyd a Dyffryn Dyfrdwy
- [Strategaeth Rheoli Asedau 2017-2021](#)

Dogfen ddrafft ar gyfer ymgynghoriad cyhoeddus

Cyngor Di-garbon net erbyn 2030

Beth yw ein nod?

Di-Garbon Net

Ein nod yw bod cyfanswm y carbon sy'n cael ei allyrru gan y Cyngor yn cyfateb i gyfanswm y carbon sy'n cael ei amsugno gan diroedd¹ y mae'r Cyngor yn berchen arnynt ac yn eu gweithredu erbyn 31^{ain} Mawrth 2030. Dyma ein huchelgais di-garbon.

Bydd y ffynonellau allyriadau canlynol yn cyfrif tuag at ein nod di-garbon a chyfeirir atynt ar y cyd fel Ôl-troed Di-garbon Cyngor Sir Ddinbych:

Adeiladau	Byddwn yn lleihau allyriadau o'r trydan, nwy, LPG, olew, biomas a dŵr rydym yn eu defnyddio yn yr adeiladau sy'n eiddo i'r Cyngor ² .
Gwastraff	Byddwn yn lleihau allyriadau o'r gwastraff a gynhyrchir gan y Cyngor ac a gesglir gan y Cyngor ger ymyl palmant.
Fflyd	Byddwn yn lleihau allyriadau o'r petrol a'r diesel rydym yn eu defnyddio i yrru'r cerbydau sy'n eiddo i'r Cyngor.
Staff yn cymudo	Byddwn yn lleihau allyriadau a gynhyrchir gan staff a chynghorwyr wrth iddynt deithio o'u cartref i'r gwaith.
Goleuadau stryd	Byddwn yn lleihau allyriadau o'r trydan a ddefnyddir gan bolion lampau ac arwyddion traffig sy'n eiddo i'r Cyngor.

¹ Heb gynnwys tiroedd y mae'r Cyngor yn berchen arnynt ond mae'n eu rhentu i eraill.

² Mae adeiladau sy'n eiddo i'r Cyngor yn cyfeirio at adeiladau fel swyddfeydd, depos, ysgolion a chanolfannau hamdden sy'n eiddo i'r Cyngor. Fodd bynnag, nid yw hyn yn cynnwys Tai Cyngor.

Dogfen ddrafft ar gyfer ymgynghoriad cyhoeddus

Teithio Busnes Byddwn yn lleihau allyriadau a gynhrychir wrth i'n staff a chynghorwyr deithio wrth wneud eu gwaith.

Bydd y ffynonellau amsugno carbon canlynol yn cyfrif tuag at ein nod di-garbon:

Glaswelltiroedd Byddwn yn cynnal y glaswelltiroedd y mae'r Cyngor yn berchen arnynt ac yn eu gweithredu.

Coedwigoedd / Coetiroedd Byddwn yn cynyddu cyfanswm y coedwigoedd a'r coetiroedd mae'r Cyngor yn berchen arnynt ac yn eu gweithredu.

Cadwyn Gyflenwi

Yn ogystal â hyn, ein nod yw gostwng canran y carbon sy'n cael ei allyrru gan gadwyn gyflenwi'r Cyngor 35%³ erbyn 31^{ain} Mawrth 2030.

Cadwyn Gyflenwi Byddwn yn lleihau allyriadau o'r holl nwyddau a gwasanaethau mae'r Cyngor yn eu prynu gan eraill.

Beth yw ein man cychwyn?

Di-Garbon Net

Cyfanswm y carbon a gafodd ei allyrru gan ôl-troed Di-garbon Cyngor Sir Ddinbych yn 2019/20 oedd 18,915 tCO₂e⁴.

³ O'i gymharu â gwaelodlin 2019/20

⁴ Mae tCO₂e yn dalfyriad o "tunelli o garbon deuocsid cyfatebol" ac mae'n cael ei ddefnyddio i ddisgrifio nwyon tŷ gwydr gwahanol mewn uned gyffredin - carbon.

Dogfen ddrafft ar gyfer ymgynghoriad cyhoeddus

Cyfanswm y carbon a gafodd ei amsugno gan diroedd a oedd yn eiddo i Gyngor Sir Ddinbych ac a oedd yn cael eu gweithredu ganddo yn 2019/20 oedd 2,147 tCO₂e.

Felly, sefyllfa Di-garbon net y Cyngor yn 2019/20 oedd +16,498⁵ tCO₂e.

Nod Di-garbon net y Cyngor yw bod y ffigur o 16,498 tCO₂e yn cyrraedd sero erbyn 31^{ain} Mawrth 2030.

Mae'r tablau a'r graffiau isod yn disgrifio faint o garbon gafodd ei allyrru gan y Cyngor o bob ffynhonnell allyriadau a faint gafodd ei amsugno gan bob ffynhonnell amsugno yn 2019/20.

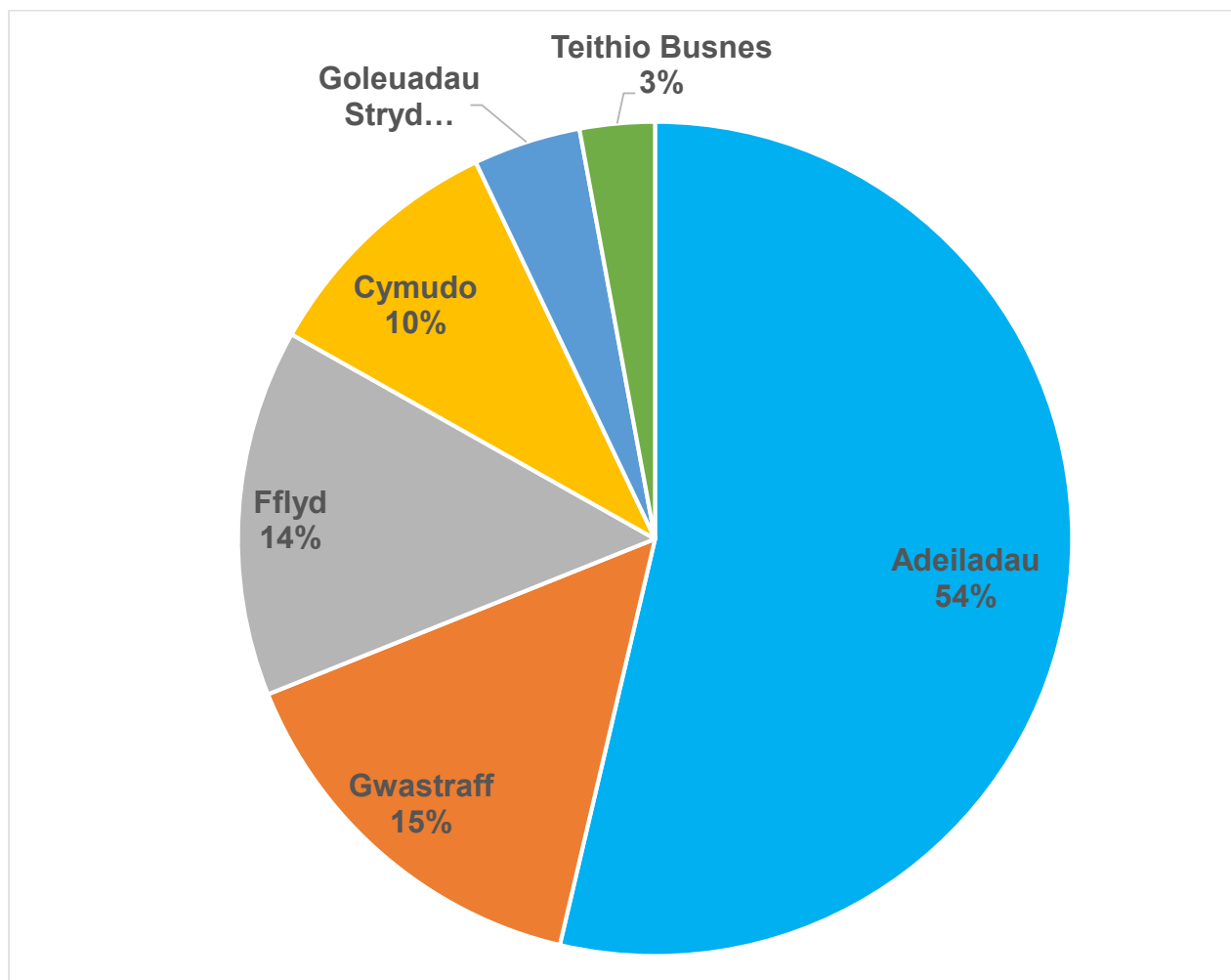
Tabl 1: Allyriadau carbon fesul ffynhonnell

Ffynhonnell allyriadau carbon	Swm y carbon sy'n cael ei allyrru yn 2019/20 yn tCO₂e	% o'r cyfanswm
Adeiladau	10,151	54
Gwastraff	2,886	15
Fflyd	2,693	14
Staff yn Cymudo	1,848	10
Goleuadau Stryd	788	4
Teithio Busnes	550	3
Cyfanswm	18,915	100

⁵ Caiff hwn yn gyfrifo drwy dynnu'r carbon a amsugnir o'r carbon a allyrrir, h.y. tynnu'r ffigur 2,147 o'r ffigur 18,915

Dogfen ddrafft ar gyfer ymgynghoriad cyhoeddus

Siart 1: Ôl Troed Di-garbon Net Cyngor Sir Ddinbych 2019/20

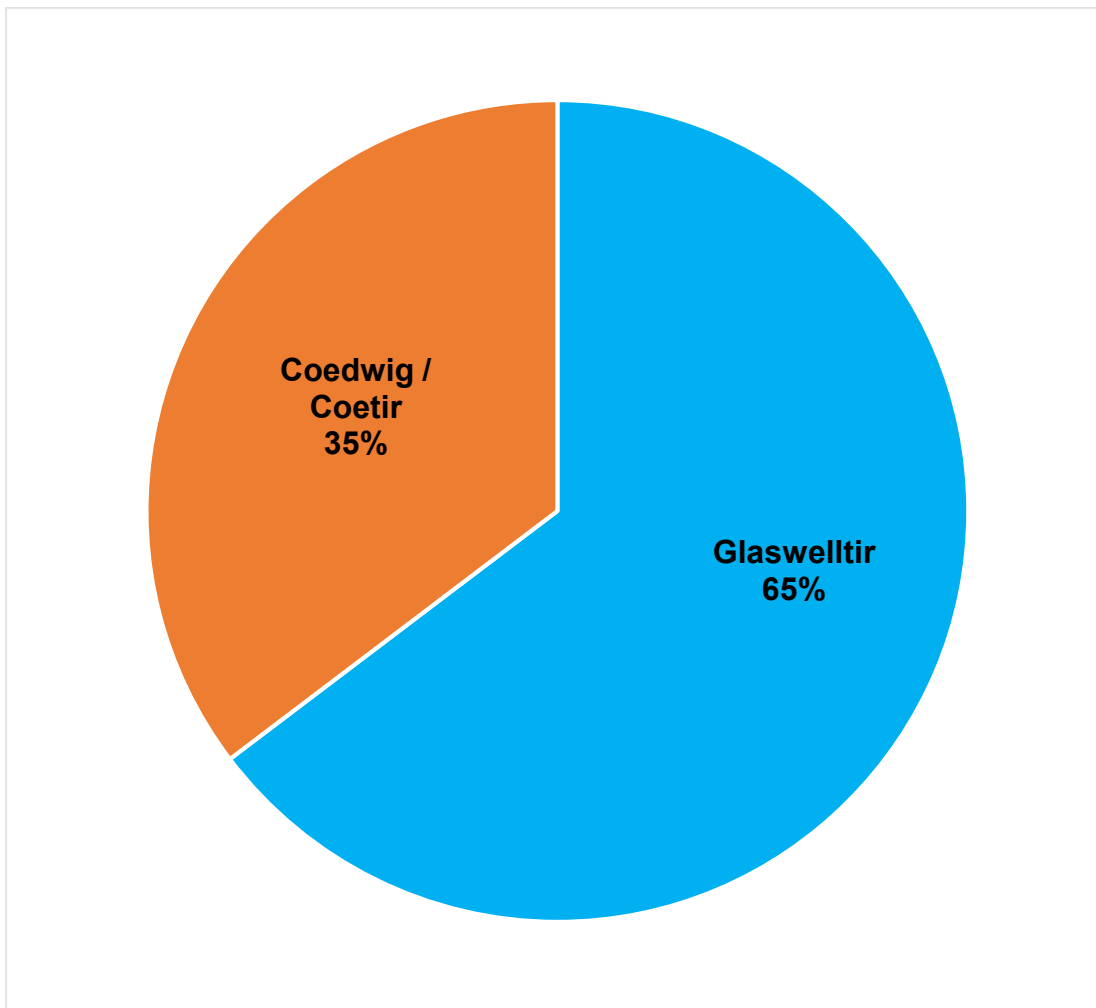

Tabl 2: Amsugno carbon fesul ffynhonnell

Ffynhonnell amsugno carbon	Faint o garbon a amsugnwyd yn 2019/20 yn tCO2e	% o'r cyfanswm
Glaswelltiroedd	1,564	65
Coedwigoedd / Coetiroedd	854	35
Cyfanswm	2,417	100

Dogfen ddrafft ar gyfer ymgynghoriad cyhoeddus

Siart 2: Amsugniad Carbon Cyngor Sir Ddinbych 2019/20

Cadwyn Gyflenwi

Yn ogystal â hyn, gwnaeth y Cyngor allyrru 22,710 tonnelli o CO₂e o'i gadwyn gyflenwi yn 2019/20.

Dogfen ddrafft ar gyfer ymgynghoriad cyhoeddus

Ble rydym eisiau ei gyrraedd?

Di-Garbon Net

Er mwyn cyrraedd ein nod Di-garbon net, mae angen i'r Cyngor leihau cyfanswm y carbon mae'n ei allyrru a chynyddu cyfanswm y carbon mae'n ei amsugno.

Mae'r tabl isod yn disgrifio faint o allyriadau carbon rydym yn anelu at eu lleihau ar gyfer pob ffynhonnell allyriadau erbyn 31^{ain} Mawrth 2030. Bydd ymyrraeth uniongyrchol y Cyngor yn chwarae rhan ganolog i sicrhau'r gostyngiad mewn allyriadau carbon. Bydd ein hymdrechion yn cyfuno ag ymdrechion cenedlaethol i ddatgarboneiddio rhwydweithiau tanwydd ac egni. Byddwn yn ymateb i gyfleoedd newydd a allai godi rhwng y cyfnod presennol a 2030 a fydd yn ein galluogi i ostwng ein hallyriadau carbon ymhellach.⁶

Tabl 3: Targed lleihau fesul ffynhonnell o allyriadau carbon

Ffynhonnell allyriadau carbon	% y targedau lleihau o'u cymharu â 2019/20	Allyriadau amcanol yn 2029/30 yn y tCO₂e os caiff y targed ei gyflawni
Adeiladau	50	5,112
Gwastraff	35	1,876
Fflyd	60	1,077
Staff yn Cymudo	55	832
Goleuadau Stryd	45	433
Teithio Busnes	80	110
Cyfanswm	N/A	9,440

Mae cerdyn post o'r dyfodol wedi'i gynnwys fel ffordd o ddod â'r ffigyrau hyn yn fyw drwy adrodd stori, a rhoi enghreifftiau o sut gallai'r Cyngor gyflawni ei dargedau ar gyfer 2030.

⁶ Er enghraifft, cyflwyno technoleg newydd sydd ar gael i bawb ac sy'n hawdd ei defnyddio, neu ddatblygiad mawr mewn dulliau cynhyrchu egni.

Dogfen ddrafft ar gyfer ymgynghoriad cyhoeddus

Cerdyn post 1: Lleihau allyriadau carbon

Annwyl Gyngor 2020, y Flwyddyn 2030 sydd yma! Am daith Cyngor Di-garbon heriol ond gwerth chweil rydych chi wedi bod arni. Heb ddatgelu gormod, dyma rai o'r penawdau ynglŷn â sut rydych wedi lwyddo i leihau eich allyriadau carbon...

Yn adeiladau'r Cyngor, mae'r defnydd o egni ar gyfer gwres, unrhyw beth sy'n defnyddio trydan a'r defnydd o ddŵr wedi lleihau drwy sicrhau bod adeiladau'n aerglos a bod y systemau a'r offer sydd ynddynt yn effeithlon. Mae holl adeiladau newydd y Cyngor sy'n cael eu hadeiladu yn rhai carbon isel. Mae mwy o egni adnewyddadwy yn cael ei gynhyrchu ar y safle. Mae systemau gwresogi mwy o safleoedd wedi cael eu trosi i ddewisiadau carbon isel ac adnewyddadwy. Defnyddir dulliau casglu dŵr glaw yn fwy eang ar gyfer defnyddio'r dŵr yn adeiladau'r Cyngor.

Rydym yn gynyddol yn osgoi unrhyw deithio gormodol gan gerbydau Fflyd y Cyngor drwy sicrhau bod gwasanaethau yn cael eu cyflenwi mewn ffordd fwy hygyrch ac effeithlon. Mae cynnydd mawr wedi bod yn nifer y cerbydau trydan sy'n eiddo i'r Cyngor ac mae pwyntiau gwefru cerbydau trydan wedi cael eu gosod yn nifer o adeiladau a meysydd parcio'r Cyngor. Rydym wedi treialu dewisiadau allyriadau isel iawn ar gyfer ein cerbydau fflyd mawr, fel lorïau biniau a graeanu.

Mae ein cyfraddau ailgylchu yn mynd o nerth i nerth ac mae llai o halogi gan fod gwastraff yn cael ei ddioli gan ddefnyddwyr. Mae'r pwyslais ar atal gwastraff yn y Sir wedi arwain at ostyngiad yn nifer y tunelli o wastraff sy'n cael eu cynhyrchu a'u casglu gan y Cyngor wrth i ragor o eitemau, a fyddai wedi cael eu taflu yn y gorffennol, gael eu defnyddio a'u hailddefnyddio.

Mae cyfleoedd i weithio gartref ar gael yn rhwydd i staff sy'n gallu gwneud hynny ac mae swyddfeydd y Cyngor yn fwy effeithlon. Pan fydd staff yn mynd i'r swyddfa, mae'n nhw'n teithio i'r swyddfa sydd agosaf at eu cartref gan leihau milltiroedd teithio a chynyddu nifer y staff sy'n cerdded, seiclo neu'n mynd ar fws i'r gwaith. Mae teithio busnes ar gyfer cyfarfodydd yn anghyffredin iawn bellach gan fod cyfarfodydd rhithiol yn norm. Pan fydd swyddogion yn cyfarfod, maent yn aml yn gwneud hynny'n agosach at eu cartrefi ac nid o anghenraid yn un o brif swyddfeydd y Cyngor. Gall y swyddogion hynny sy'n gorfod teithio er mwyn gwneud eu gwaith ddefnyddio cerbyd trydan.

Dogfen ddrafft ar gyfer ymgynghoriad cyhoeddus

Mae'r tabl isod yn disgrifio faint rydym am geisio cynyddu cyfanswm y carbon sy'n cael ei amsugno ar gyfer pob ffynhonnell amsugno carbon erbyn 31^{ain} Mawrth 2030. Bydd ymyrraeth uniongyrchol y Cyngor yn chwarae rhan ganolog i sicrhau'r cynnydd yng nghyfanswm y carbon sy'n cael ei amsugno, yn ogystal â gwella dealltwriaeth am gapasiti amsugno carbon rhai o'n tirweddau mwy sefydledig.

Tabl 4: Cynyddu'r targed fesul ffynhonnell amsugno carbon

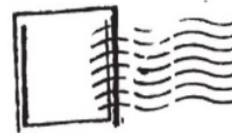
Ffynhonnell amsugno carbon	% y targedau cynyddu o'u cymharu â 2019/20	Amsugniadau amcanol yn 2029/30 yn y tCO₂e os caiff y targed ei gyflawni
Glaswelltiroedd	0%	1,564
Coedwigoedd / Coetiroedd	822%	7,876
Total	N/A	9,440

Mae cerdyn post o'r dyfodol wedi ei gynnwys fel ffordd o ddod â'r ffigyrau hyn yn fyw drwy adrodd stori, a rhoi enghreifftiau o sut gallai'r Cyngor gyflawni ei dargedau ar gyfer 2030.

Dogfen ddrafft ar gyfer ymgynghoriad cyhoeddus

Cerdyn post 2: Cynyddu amsugno carbon

Annwyl Gyngor 2020, y Flwyddyn 2030 sydd yma! Am daith Di-garbon heriol ond gwerth chweil rydych chi wedi bod arni. Heb ddatgelu gormod, dyma rai o'r penawdau ynglŷn â sut rydych chi wedi llwyddo i gynyddu faint o garbon rydych chi yn ei amsugno...

Mae'r Cyngor wedi cynnal cyfanswm y glaswelltiroedd mae'n berchen arnynt ble bynnag y bo'n bosibl, gan ddiogelu'r budd a ddaw o ran amsugno carbon a chyflenwi prosiectau i wella cyfoeth y rhywogaethau sy'n byw yng nghynefinoedd ei laswelltiroedd er budd bioamrywiaeth.

Mae'r Cyngor wedi gwneud ymdrech fawr i gynyddu faint o goedwigoedd a choetiroedd mae'n berchen arnynt ac yn eu gweithredu. Dros y 9 mlynedd mae'r Cyngor wedi trosi tir presennol, a thir newydd a brynwyd, yn suddfannau carbon a noddfeidd i fywyd gwyllt drwy blannu coed dethol yn ofalus, gan gynnwys elfennau o laswelltir sy'n gyfoethog o ran rhywogaethau.

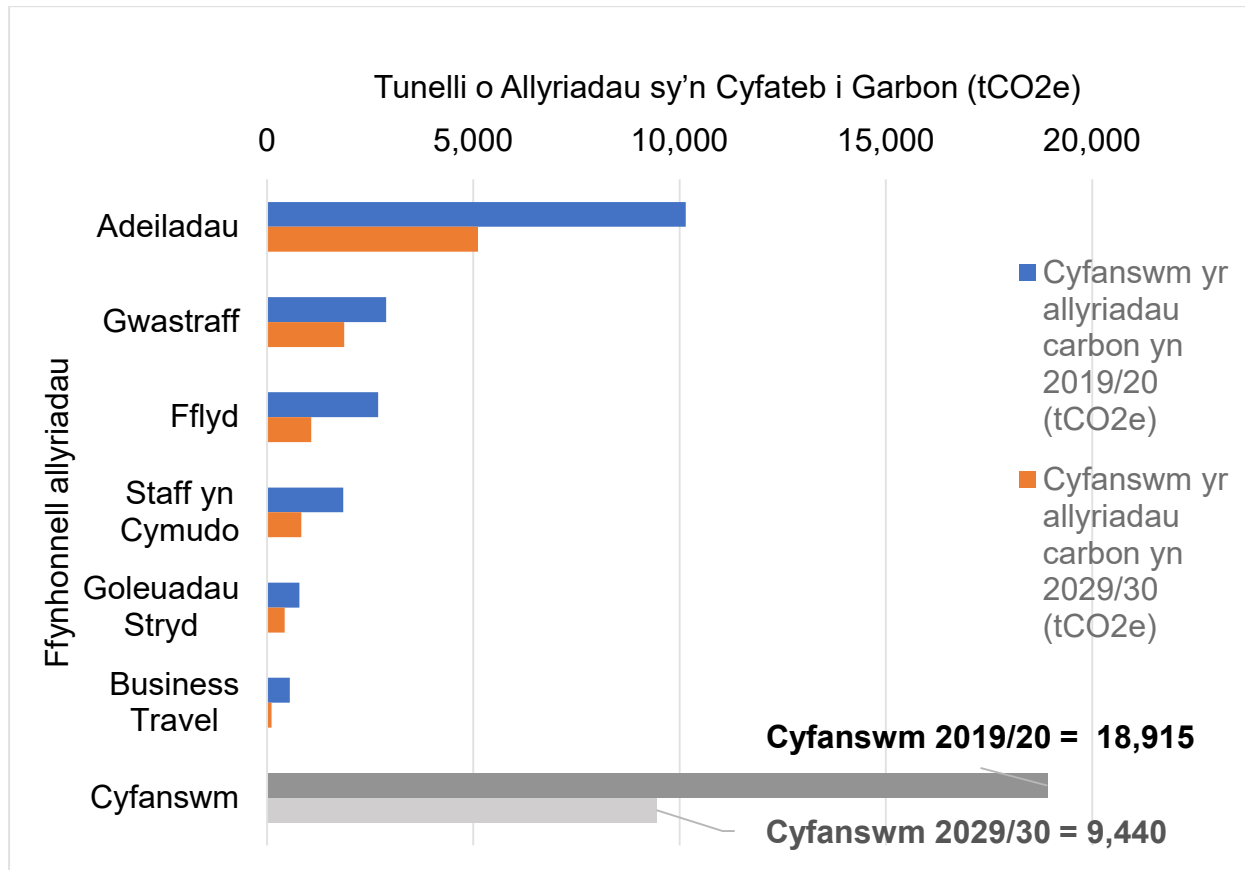
Mae'r gweithgarwch hwn wedi arwain at fuddion ychwanegol i'r Cyngor a'i gymunedau lle bo'n bosibl, gan gynnwys plannu coed i fyny dalgylchoedd afonydd i leihau'r perygl o lifogydd a gwneud y mwyaf o gyfleoedd i agor yr ardaloedd hyn i'r cyhoedd at ddibenion

Os bydd y Cyngor yn llwyddo i gyrraedd y targedau a amlinellir yn y tablau uchod, yn 2029/30 bydd cyfanswm allyriadau carbon y Cyngor yn cyfateb i gyfanswm y carbon a gaiff ei amsugno gan y Cyngor. Bydd y Cyngor wedi cyflawni ei uchelgais i ddod yn ddi-garbon.

Mae'r graffiau isod yn dangos y newid ym mhob ffynhonnell allyriadau carbon ac ym mhob ffynhonnell amsugno carbon gan gymharu cyfanswm 2019/20 â'r cyfanswm yn 2029/30 os bydd y Cyngor yn llwyddo i gyrraedd ei dargedau.

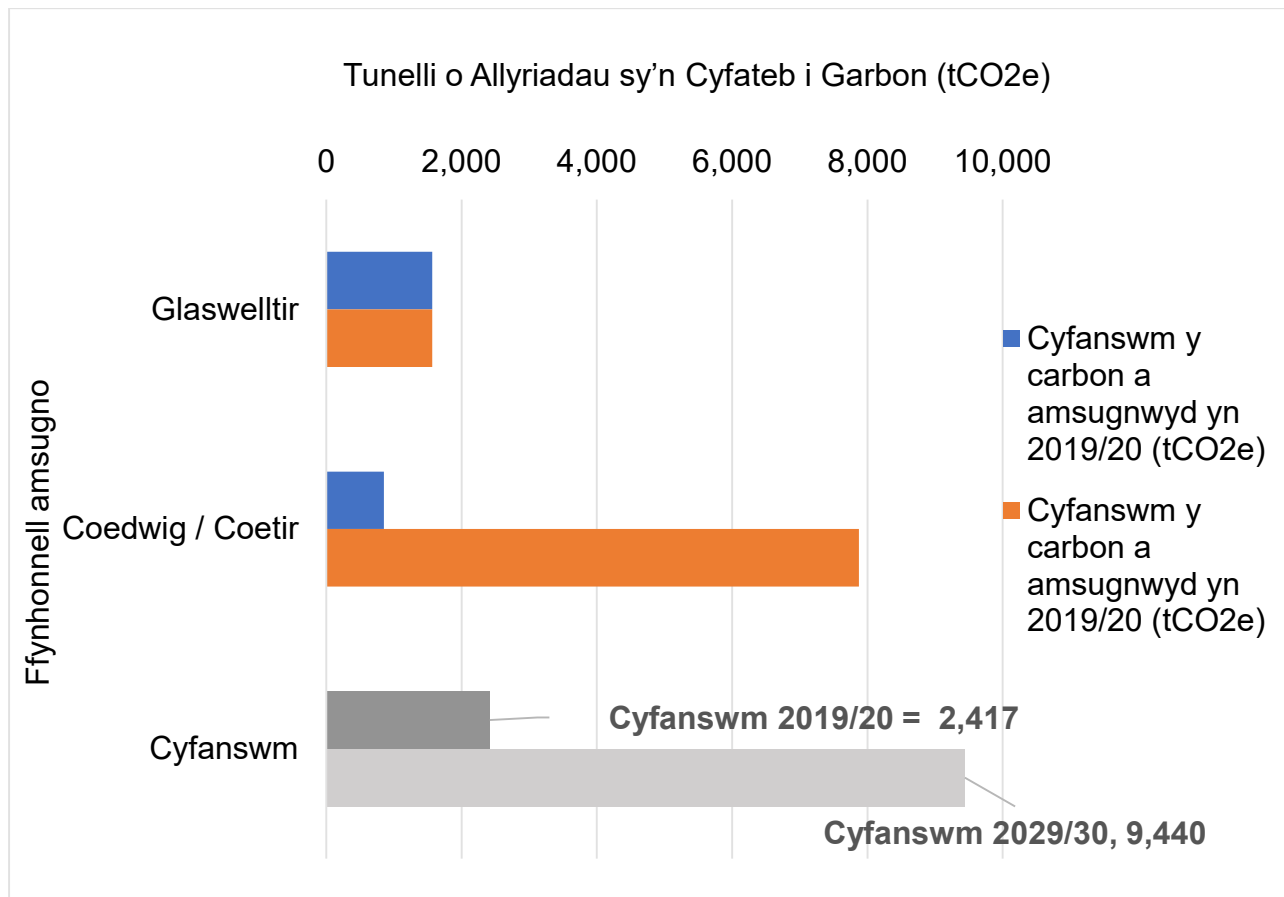
Dogfen ddrafft ar gyfer ymgynghoriad cyhoeddus

Siart 3: Swm y carbon a allyrrwyd gan y Cyngor yn 2019/20 o'i gymharu â'r allyriadau arfaethedig ar gyfer 2029/30

Dogfen ddrafft ar gyfer ymgynghoriad cyhoeddus

Siart 4: Swm y carbon a amsugnwyd gan y Cyngor yn 2019/20 o'i gymharu â'r amsugniad a ragwelir yn 2029/30

Cadwyn Gyflenwi

Mae'r Cyngor hefyd yn bwriadu gostwng faint o garbon a gaiff ei allyrru o'n cadwyn gyflenwi o 35%. Byddwn yn gweithio gyda'r cwmnïau a busnesau rydym yn prynu ein cynnyrch a'n gwasanaethau ganddynt i leihau dwysedd carbon yr hyn rydym yn ei brynu a sut rydym yn cyflenwi gwasanaethau a hefyd i gael y budd mwyaf posibl i'r gymuned leol o'r contractau hynny.

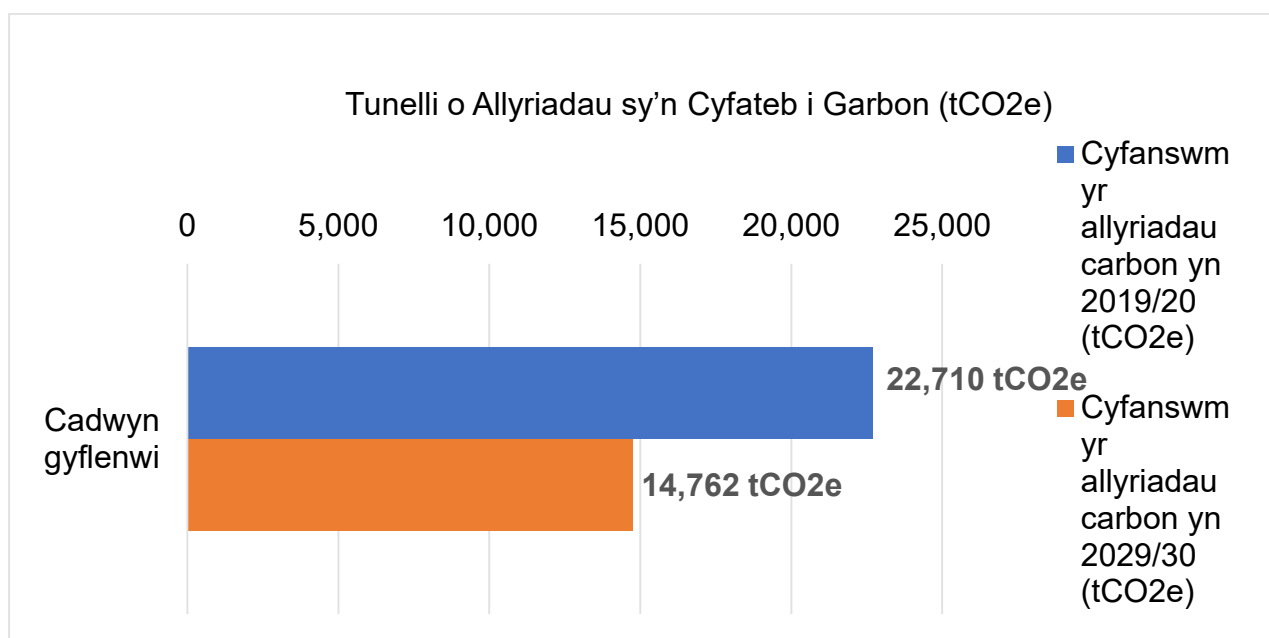
Mae'r tabl isod yn dangos faint rydym am geisio gostwng canran y carbon sy'n cael ei allyrru gan gadwyn gyflenwi'r Cyngor erbyn 31^{ain} Mawrth 2030. Mae'r graff isod yn dangos y newid yng nghyfanswm allyriadau carbon ein cadwyn gyflenwi drwy gymharu cyfanswm yr allyriadau yn 2019/20 â chyfanswm yr allyriadau yn 2029/30 petai'r Cyngor yn llwyddo i gyrraedd ei darged.

Dogfen ddrafft ar gyfer ymgynghoriad cyhoeddus

Tabl 5: Targed lleihau ar gyfer allyriadau carbon o'n cadwyn gyflenwi

Ffynhonnell allyriadau carbon	% y targedau lleihau o'u cymharu â 2019/20	Allyriadau amcanol yn 2029/30 yn y tCO ₂ e os caiff y targed ei gyflawni
Cadwyn Gyflenwi	35%	14,762

Siart 5: Swm yr allyriadau carbon o gadwyni cyflenwi yn 2019/20 o'i gymharu â'r hyn a ragwelir ar gyfer 2029/30

Mae cerdyn post o'r dyfodol wedi ei gynnwys fel ffordd o ddod â'r ffigyrau hyn yn fyw drwy adrodd stori, a rhoi enghreifftiau o sut gallai'r Cyngor gyflawni ei dargedau ar gyfer 2030.

Dogfen ddrafft ar gyfer ymgynghoriad cyhoeddus

Cerdyn post 3: Gostwng allyriadau carbon cadwyn gyflenwi

Annwyl Gyngor 2020, y Flwyddyn 2030 sydd yma! Heb ddatgelu gormod, dyma rai o'r penawdau ynglŷn â sut rydych chi wedi llwyddo i leihau allyriadau carbon eich cadwyn

Mae'r Cyngor wedi lleihau gwariant lle bo'n bosibl, yn benodol ar bapur, gan fod y Cyngor yn 2030 bellach yn gweithredu bron iawn yn ddi-bapur. Ar ôl cyflwyno dull costio gydol oes ar gyfer caffael ar ddechrau'r rhaglen, mae'r Cyngor wedi gweld newid i brynu eitemau o ansawdd uwch yn llai aml.

Rydym wedi gweld y diwydiant adeiladu yn dod yn llawer llai dwys o ran carbon i fyny at 2030, gyda chymorth y Sector Cyhoeddus yng Nghymru sydd wedi egluro wrth gyflenwyr ei bod yn bwysig cyflenwi prosiectau adeiladu newydd, carbon isel.

Afraid dweud ein bod yn chwilio am werth ychwanegol ar gyfer pob contract Cyngor sy'n werth dros £25,000. Gan weithio gyda'n cymunedau, gyda'n gilydd rydym wedi adnabod y budd amgylcheddol sy'n cael ei werthfawrogi fwyaf, gyda phrosiectau budd cymunedol yn cael eu cyflawni gan/gyda chyflenwyr er budd lleihau carbon, amsugno carbon a gwella bioamrywiaeth.

Pa newidiadau a chamau gweithredu fydd yn ein helpu ni i gyrraedd ein nod?

Newidiadau i brosesau a pholisïau'r Cyngor

Er mwyn cyrraedd ein nod di-garbon net erbyn 2030, bydd yn ofynnol i'r Cyngor addasu'r ffordd mae'n mynd ati i gyflenwi'r amrywiaeth eang o waith a thasgau sy'n ofynnol gan Lywodraeth Cymru, ein partneriaid a'n cymunedau.

Yn ystod yr haf 2020 cynhaliwyd gweithdai rhithiol gyda thimoedd rheoli pob maes gwasanaeth yn y Cyngor er mwyn dechrau ar y gwaith o nodi'r ffyrdd y gallem newid ein dull o wneud pethau i gyfrannu at leihau allyriadau carbon a chynyddu amsugno carbon.

Dogfen ddrafft ar gyfer ymgynghoriad cyhoeddus

Roedd y gwaith hwn yn adeiladu ar syniadau a gafwyd gan y cyhoedd yn ystod y digwyddiad ymgysylltu â'r cyhoedd a gynhaliwyd ar ddechrau 2020.

Cafodd dros 100 o awgrymiadau ar gyfer newidiadau i brosesau a pholisïau eu hadnabod a'n nod yw gweithredu cynifer o'r rhain â phosibl dros y 9 mlynedd nesaf.

Mae'r diagram isod yn amlygu rhai o'r newidiadau o ran blaenoriaethau prosesau a pholisïau'r Cyngor rydym yn gobeithio y gallwn eu cyflwyno rhwng Blwyddyn 1 a Blwyddyn 3 (2021/22 - 2023/24) y strategaeth hon er mwyn cefnogi'r Cyngor i gyrraedd ei darged di-garbon net erbyn 2030.

Mae hon yn rhestr hyblyg a newidiol; gall pethau eraill gael eu gweithredu nad ydynt wedi'u cynnwys yn y diagram isod, er mwyn ymateb i gyfleoedd newydd.

1. Trwy ymgysylltu a chyfathrebu, sicrhau bod amcanion sy'n seiliedig ar wasanaethau yn cyd-fynd â'r uchelgais corfforaethol i ddod yn ddi-garbon a lleihau allyriadau carbon y gadwyn gyflenwi.
2. Rhoi'r newid yng nghyfansoddiad y Cyngor ar waith er mwyn mynd i'r afael â newid hinsawdd ac ecolegol, gan gynnwys newidiadau i dempledi achosion busnes a chostio ar hyd eu hoes.
3. Ar ôl ymgynghori â staff ac undebau, swydd-ddisgrifiad pob aelod o staff i gynnwys eu cyfrifoldeb mewn perthynas â newid hinsawdd ac ecolegol.
4. Cefnogi ffyrdd newydd o weithio ar gyfer staff y Cyngor, gan ddysgu o brofiad ein dull gweithredu yn ystod cyfyngiadau COVID-19, gan gynnwys gweithio gartref a chyfarfodydd busnes rhithiol.
5. Parhau i weithredu'r polisi cerbyd trydan yn gyntaf wrth brynu cerbydau newydd.
6. Symud ymlaen i'r graddau bod hynny'n bosibl ac mor gyflym â phosibl i fynd yn ddi-bapur e.e. bwndeli ffeiliau yn electronig, llofnodi electronig a selio contractau, pecynnau papur electronig ar gyfer cyfarfodydd democrataidd.

Dogfen ddrafft ar gyfer ymgynghoriad cyhoeddus

7. Sicrhau bod lleihau carbon yn cael ystyriaeth briodol yn nogfennau Caffael y Cyngor - Polisi a Strategaeth, templedi Comisiynu, gwerthusiadau tendrau.
8. Nodi'r buddion cymunedol yng nghontractau'r Cyngor sy'n lleihau carbon ac yn cynyddu amsugno carbon.
9. Gweithio i safoni'r dull gweithredu Ailgylchu a Gwastraff ar draws yr holl ysgolion a safleoedd sy'n eiddo i'r cyngor gan gynnwys darparu amrywiaeth eang o ddulliau ailgylchu.
10. Ystyried cyflwyno polisi dylunio ac adeiladu i safonau lleihau carbon/ carbon isel, a'u defnyddio fel safonau safonol ar adeiladau ym mherchnogaeth y Cyngor (e.e. Passivhaus).
11. Sicrhau bod dewis adeiladu gwell eco-gyfeillgar bob amser yn cael ei gyflwyno mewn achosion busnes wrth benderfynu ar brosiectau cyfalaf mawr.
12. Sicrhau bod y Strategaeth Rheoli Asedau newydd o 2021 ymlaen yn cyd-fynd â'r uchelgais corfforaethol o ddod yn Sero Carbon a chyflwyno polisi newydd ar gyfer gwaredu a chaffael asedau sy'n cefnogi cadw a/neu brynu tir at ddibenion amsugno carbon a gwelliannau ecolegol.
13. Adolygu Polisi Safleoedd Diangen Ysgolion ar gyfer yr 21ain Ganrif i gynnwys yr opsiwn i GSDd gadw'r safle ar gyfer ei drosi yn goetiroedd/perllannau cymunedol.
14. Ymchwilio i'r posibilrwydd o wneud gwell defnydd o dir ar draws y sir i gyflawni amcanion lluosog e.e. rheoli'r perygl o lifogydd yn naturiol drwy blannu coed, ac ati.
15. Sicrhau bod Polisiâu Clefyd Coed Ynn sy'n cynnwys plannu coed newydd yn cynyddu'r stoc o goed brodorol.
16. Hybu polisiâu cynllunio presennol yn y Cynllun Datblygu Lleol 2006-2021 a Chanllawiau Cynllunio Atodol presennol y Cyngor sy'n cyfrannu at ddatblygu mewn ffordd amgylcheddol gyfrifol.

Dogfen ddrafft ar gyfer ymgynghoriad cyhoeddus

- 17.** Darparu CDLI newydd sy'n datblygu'r blaenoriaethau lleol ar gyfer cynllunio defnydd tir o fewn y fframwaith polisi cenedlaethol. Bydd y CDLI Newydd yn sicrhau bod blaenoriaethau lleol o ran newid hinsawdd a bioamrywiaeth yn cael eu hadlewyrchu mewn polisi cynllunio lleol a phenderfyniadau.
- 18.** Addasu Dangosyddion Monitro yn y CDLI Newydd i gyd-fynd â'r blaenoriaethau lleol ar gyfer cynllunio defnydd tir, gan gynnwys y blaenoriaethau lleol newydd o ran newid hinsawdd a bioamrywiaeth.

Camau gweithredu a phrosiectau

Er mwyn cyrraedd y targed di-garbon bydd yn ofynnol i'r Cyngor adeiladu ar raglenni gwaith sydd eisoes wedi dechrau o dan Flaenoriaeth yr Amgylchedd yn ein Cynllun Corfforaethol, yn ogystal â chyflawni prosiectau a gwaith newydd.

Cafodd dros 90 o syniadau ar gyfer prosiectau lleihau carbon a chynyddu amsugno carbon eu nodi yn y gweithdai rhithiol a gynhaliwyd yn ystod yr haf 2020 i ddatblygu'r strategaeth hon a'n nod yw rhoi cynifer o'r rhain ar waith dros y 9 mlynedd nesaf, yn ogystal ag unrhyw gamau gweithredu eraill y gallem eu cymryd i ymateb i gyfleoedd newydd.

Mae'r tabl isod yn cynnig trosolwg ar y camau gweithredu a'r prosiectau sy'n flaenoriaethau a nodwyd hyd yma, y mae'r Cyngor yn gobeithio gallu eu cyflawni er mwyn lleihau allyriadau carbon a chynyddu amsugno carbon. Er y gall y Cyngor fod yn fwy penodol ar gyfer Blynnyddoedd 1-3, nid yw mor hawdd cynnwys manylion penodol ar gyfer Blynnyddoedd 4 ymlaen oherwydd y cyd-destun ansicr a chymhleth mae'n rhaid i Awdurdodau Lleol weithredu ynddo.

Bydd cyflawni'r holl brosiectau a'r camau gweithredu a nodwyd yn amodol ar sicrhau'r arian angenrheidiol.

Dogfen ddrafft ar gyfer ymgynghoriad cyhoeddus

Camau gweithredu i leihau allyriadau carbon y Cyngor o adeiladau a goleuadau stryd

Blynyddoedd 1 – 3 (2021/22 - 2023/24)

- Cwblhau ein prosiect Goleuadau Stryd 7 mlynedd.
- Adolygu a rhesymoli faint o adeiladau mae'r Cyngor yn berchen arnynt ac yn eu gweithredu.

Blynyddoedd 1 – 9 (2021/22 - 2029/30)

- Cyflawni gwaith i wella pa mor effeithlon o ran egni yw adeiladau presennol gan gynnwys mesurau i wella pa mor aerglos ydynt (e.e. inswleiddio atigau, inswleiddio waliau ceudod), lleihau'r defnydd o drydan (e.e. goleuadau LED, rheoli egni) a gwella effeithlonrwydd systemau gwres (e.e. uwchraddio systemau rheoli gwres ac adeiladau).
- Dyluniad a dull adeiladu adeiladau newydd y Cyngor i fod yn garbon isel gan gynnwys integreiddio technoleg ynni a gwres adnewyddadwy yn ogystal â dulliau o gasglu dŵr glaw (e.e. Ysgolion ar gyfer yr 21^{ain} Ganrif Band B).
- Defnyddio cynlluniau egni adnewyddadwy ar gyfer trydan gan gynnwys gweithio gydag ysgolion i gyflwyno ceisiadau ariannu i gronfeydd ffermydd gwynt i osod egni adnewyddadwy (e.e. tyrbinau gwynt a phaneli PV) a gosod pyrth ceir solar ym meysydd parcio swyddfeydd y Cyngor.
- Trosi systemau gwresogi yn adeiladau presennol y Cyngor yn rhai gwres adnewyddadwy (e.e. pypiau gwres ffynhonnell aer, pypiau gwres o'r ddaear).
- Gwneud gwaith sylweddol i adnewyddu adeiladau presennol y Cyngor fel eu bod yn gweithredu fel rhai carbon isel (e.e. Prosiect gwneud Neuadd y Sir yn fwy 'Gwyrdd').
- Defnyddio technolegau casglu dŵr glaw ar draws ystâd y Cyngor yn enwedig mewn depos lle gwneir llawer o ddefnydd o ddŵr.

Dogfen ddrafft ar gyfer ymgynghoriad cyhoeddus

Camau gweithredu i leihau allyriadau carbon y Cyngor o'r fflyd, staff yn cymudo a theithio busnes

Blynyddoedd 1 – 3 (2021/22 - 2023/24)

- Gosod seilwaith gwefru cerbydau trydan yn y 9 maes parcio sy'n eiddo i'r Cyngor
- Cyflwyno ceir trydan y gellir eu harchebu i'r gronfa geir yn swyddfeydd y Cyngor
- Trosi 3 o'n cerbydau gwastraff yn gerbydau trydan
- Cyflwyno ateb gwefru cerbydau yn y cartref i staff sy'n dechrau ac yn gorffen eu diwrnod yn eu cartref ond sy'n defnyddio cerbyd fflyd sy'n eiddo i'r Cyngor

Blynyddoedd 1 – 6 (2021/22 - 2026/27)

- Trosi pob un o'r cerbydau masnachol ysgafn sy'n eiddo i'r Cyngor (hyd at 3.5 tonnelli) yn Gerbydau Trydan
- Gosod seilwaith gwefru cerbydau trydan yn adeiladau'r Cyngor, gan gynnwys swyddfeydd, depos, llyfrgelloedd, ac atyniadau twristaidd.

Blynyddoedd 1 – 9 (2021/22 - 2029/30)

- Ymestyn gwefru cyhoeddus ar draws Sir Ddinbych a fydd hefyd yn addas ar gyfer Fflyd cerbydau trydan y Cyngor
- Hwyluso llwyfan rhannu ceir i staff.

Blynyddoedd 4 – 9 (2024/25 - 2029/30)

- Trosi'r rhan fwyaf o gerbydau mwy sy'n eiddo i'r Cyngor i ddewisiadau Allyriadau Isel lawn
- Treialu cerbydau mawr sy'n cael eu gyrru gan hydrogen (e.e. Lorïau Biniau)

Dogfen ddrafft ar gyfer ymgynghoriad cyhoeddus

Camau gweithredu i leihau carbon y Cyngor o wastraff

Blynyddoedd 1 – 3 (2021/22 - 2023/24)

- Ail-lansio ailgylchu yn adeiladau dinesig a gosod biniau newydd yn safleoedd y Cyngor fel bod gwastraff ailgylchu yn cael ei ddidoli yn y fan a'r lle.
- Gweithio gyda'r trydydd sector i gyflwyno lle yng Nghanolfannau Ailgylchu Gwastraff y Cartref yn y Rhyl a Rhuthun i gefnogi gwaith ailddefnyddio a thrwsio i atal eitemau rhag mynd yn wastraff.
- Darparu'r Orsaf Drosglwyddo Gwastraff Newydd fel bod modd didoli rhagor o ddefnyddiau y gellir eu hailgylchu.
- Gweithio i leihau plastig yng ngwasanaeth arlwy ysgolion a swyddfeydd y Cyngor

Blynyddoedd 1 – 6 (2021/22 - 2026/27)

- Cefnogi Llywodraeth Cymru i ddarparu cyfleuster newydd i ailgylchu clytiau yn Sir Ddinbych, gan ddargyfeirio cynnyrch Hylendid Amsugol o'r gwastraff gweddilliol ac i'r cyfleuster ailgylchu o bob rhan o Ogledd Orllewin Cymru.

Blynyddoedd 1 – 9 (2021/22 - 2029/30)

- Cyflawni prosiect gwella ar gyfer cynyddu faint o dunelli o wastraff sy'n cael eu hailddefnyddio neu eu hailgylchu sy'n cael eu cynhyrchu yn sgil darparu'r gwahanol swyddogaethau gwasanaeth Priffyrdd a Stryd rheng-flaen

Camau gweithredu i leihau carbon y Cyngor o'r nwyddau a'r gwasanaethau rydym yn eu prynu

Blynyddoedd 1 – 3 (2021/22 - 2023/24)

- Creu banc o gwestiynau yn ymwneud yn benodol â charbon y gellid eu defnyddio fel rhan o'r broses gwerthuso tendrau. Dylai'r rhain gael eu sgorio a'u pwysoli yn briodol fel rhan o'r broses asesu ansawdd tendrau.

Dogfen ddrafft ar gyfer ymgynghoriad cyhoeddus

- Creu porth ar-lein i gipio ac adrodd ar Fudd Cymunedol contractau gan gynnwys mesurau yn gysylltiedig â'r agenda hwn.

Blynyddoedd 1 – 9 (2021/22 - 2029/30)

- Adnabod swyddogion y Cyngor sy'n caffael yn rheolaidd i dargedu cyfathrebu a hyfforddiant yn gysylltiedig â'r rhaglen Newid Hinsawdd ac Ecolegol a'r cyfraniad gall caffael sy'n gyfrifol yn amgylcheddol ei wneud.
- Ailedrych ar contractau rhanbarthol wrth iddynt ddod i ben gyda'r nod o leihau carbon, lle bo'n bosibl, yn y dyfodol.
- Mynd ar ôl Grantiau Wedi'u Personoli ar gyfer gofal ac ysgogi gwaith Microfenter – gan olygu bod modd prynu gofal wedi'i bersonoli gan ddarparwyr sy'n lleol iawn i'r dinesydd i leihau'r ôl-troed carbon.
- Gweithio gyda busnesau a chyflenwyr yn Sir Ddinbych i annog arferion carbon is.

Camau gweithredu i gynyddu faint o garbon mae'r Cyngor yn ei amsugno

Blynyddoedd 1 – 3 (2021/22 - 2023/24)

- Cwblhau'r Prosiect PLANNU – plannu 18,000 o goed mewn ardaloedd trefol.
- Sefydlu Meithrinfa Goed i'r Sir, yn tyfu 5,000 o goed y flwyddyn ar gyfer prosiectau plannu ar draws y Sir.
- Gweithio gydag ysgolion i nodi cyfleoedd plannu ar diroedd ysgolion.

Blynyddoedd 1 – 9 (2021/22 - 2029/30)

- Trosi tir newydd a brynwyd gan y Cyngor at ddiben atafaelu carbon a bioamrywiaeth drwy'r broses o ailgenhedlu naturiol a phlannu coed mewn ffordd wedi'i thargedu, gan alluogi'r cyhoedd i gael mynediad lle bynnag y bo'n bosibl.

Dogfen ddrafft ar gyfer ymgynghoriad cyhoeddus

Camau Gweithredu Cefnogol Eraill

Blynyddoedd 1 – 3 (2021/22 - 2023/24)

- Yr holl gynghorwyr a rheolwyr i gwblhau hyfforddiant Llythrennedd Carbon a chreu modiwl e-ddysgu ar themâu llythrennedd carbon.
- Datblygu'r CDLI newydd i sicrhau bod y blaenoriaethau lleol newydd o ran newid hinsawdd a bioamrywiaeth wedi'u hadlewyrchu mewn polisiau cynllunio lleol a phenderfyniadau.

Blynyddoedd 1 – 6 (2021/22 - 2026/27)

- Bydd darparu Canllawiau Cynllunio Atodol sy'n deillio o'r Cynllun Datblygu Lleol newydd yn cefnogi'r agenda newid hinsawdd.

Blynyddoedd 1 – 9 (2021/22 - 2029/30)

- Rhoi rhaglen o fentrau ar waith i godi ymwybyddiaeth staff am eu rôl i leihau ein hallyriadau carbon, a sicrhau bod mesurau yn cael eu rhoi yn eu lle i ysgogi'r newid ymddygiad angenrheidiol.
- Rhoi rhaglen o fentrau a gwaith ymgysylltu ar waith gydag ysgolion ar draws y Sir i rannu dysgu ac adnoddau ar yr agenda hwn ac annog newid ymddygiad cadarnhaol.
- Gweithio gyda thirfeddianwyr yn Sir Ddinbych i'w hannog i reoli a defnyddio'r tir er budd amsugno carbon.

Dogfen ddrafft ar gyfer ymgynghoriad cyhoeddus

Cyngor sy'n Ecolegol Gadarnhaol erbyn 2030

Beth yw ein nod?

Ein nod yw gwarchod, rheoli ac adfer ein tir yn ogystal â chreu ardaloedd newydd ar gyfer natur fel bod ecosystemau⁷ yn Sir Ddinbych yn amrywiol, wedi'u cysylltu, yn fawr o ran eu maint a'u graddfa, yn iach ac yn gallu addasu; felly, mae hyn nid yn unig yn cynnal bioamrywiaeth ond mae'n ei wella. Dyma ein nod fel Cyngor Ecolegol Gadarnhaol.

Byddwn yn achub ar bob cyfle i wneud gwaith Ecolegol Gadarnhaol a fydd yn cyfrannu at ein gofynion amsugno carbon yn ein nod i fod yn Gyngor Di-garbon net ac fel arall.

Beth yw ein man cychwyn?

Mae'r data sydd ar gael ar gyfer cyfoeth rhywogaethau ar draws Sir Ddinbych wedi cael eu mapio ar y tiroedd sy'n eiddo i'r Cyngor ac sy'n cael eu gweithredu ganddo i roi syniad i ni am ein man cychwyn ar gyfer gwerth bioamrywiaeth y Cyngor.

Mae bioamrywiaeth yn eang, yn gymhleth ac yn rhyng-gysylltiedig ac felly awgrymiadau yn unig yw unrhyw fesurau ar gyfer gwerth bioamrywiaeth.

Mae'r tabl isod yn rhoi gwybodaeth i chi am y mathau gwahanol o gynefinoedd sydd wedi'u cynnwys yn y mesur cyfoeth rhywogaethau hyn. Mae'r cynefin sy'n fwyaf cyfoethog o ran rhywogaethau wedi'i restru yn gyntaf, ac mae'r cynefin gyda'r nifer lleiaf o rywogaethau wedi'i restru yn olaf:

⁷ Ecosystem yw'r holl blanhigion ac anifeiliaid sy'n byw gyda'i gilydd mewn ardal benodol a'r berthynas gymhleth sy'n bodoli rhyngddynt a'u hamgylchedd.

Dogfen ddrafft ar gyfer ymgynghoriad cyhoeddus

Tabl 6: Gwahanol fathau o gynefinoedd

Enw'r Cynefin	Sgôr Cyfoeth Rhywogaethau ⁸	Llun enghreifftiol
Glaswelltir Calchaid – wedi'i wella a'i wella'n rhannol	43.02	
Coetir Llydanddail ac Ywen - Cynefinoedd Cymysg, Rhannol a Rhannol Fynyddig	20.91	

⁸ Y sgôr hon yw cyfanswm cyfartalog rhywogaethau planhigion fesul llain 200m² sydd fel arfer yn bresennol mewn cynefin o'r fath. Mae dadansoddiad gwyddonol wedi dangos bod amrywiaeth y rhywogaethau o anifeiliaid yn cynyddu mewn ardaloedd o dir lle mae'r amrywiaeth mwyaf o planhigion.

Dogfen ddrafft ar gyfer ymgynghoriad cyhoeddus

Enw'r Cynefin	Sgôr Cyfoeth Rhywogaethau ⁸	Llun enghreifftiol
Glaswelltir niwtral – heb ei wella ac wedi ei wella'n rhannol	20.44	
Glaswelltir asid – heb ei wella ac wedi ei wella'n rhannol	19.58	
Rhedyn	19.29	

Dogfen ddrafft ar gyfer ymgynghoriad cyhoeddus

Enw'r Cynefin	Sgôr Cyfoeth Rhywogaethau ⁸	Llun enghreifftiol
Creigiau mewndirol	16.74	
Rhostiroedd isel	15.87	
Planhigion Cynefinol Tal	15.87	

Dogfen ddrafft ar gyfer ymgynghoriad cyhoeddus

Enw'r Cynefin	Sgôr Cyfoeth Rhywogaethau ⁸	Llun enghreifftiol
Glaswelltir wedi'i wella	14.28	
Coetir Conifferaidd	14.05	
Tir â'r garddwriaethol	10.25	

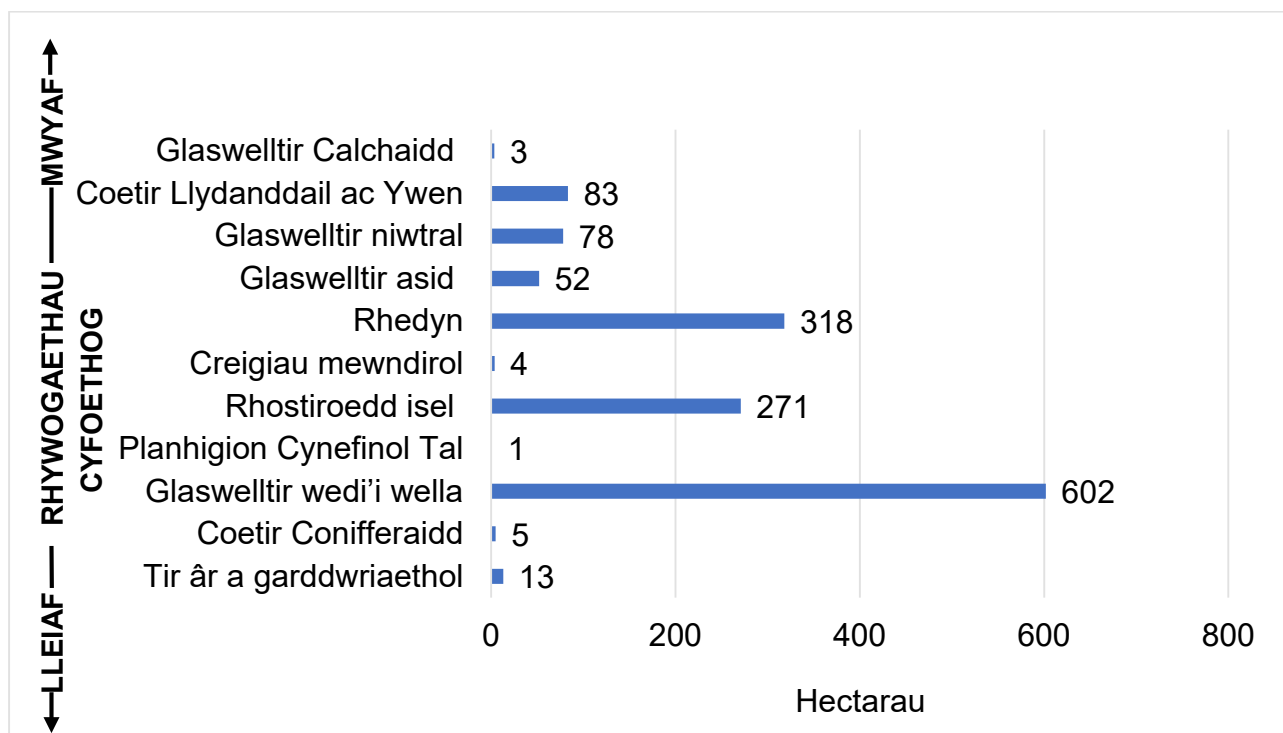
Mae'r graff isod yn disgrifio faint o diroedd mae'r Cyngor yn berchen arnynt ac yn eu gweithredu ym mhob un o'r mathau o gynefinoedd sy'n amrywio o ran cyfoeth eu rhywogaethau.

Mae 62% o'r tir mae'r Cyngor yn berchen arno ac yn ei weithredu yn y categorïau is o ran cyfoeth rhywogaethau.

Dogfen ddrafft ar gyfer ymgynghoriad cyhoeddus

Mae 38% o'r tir mae'r Cyngor yn berchen arno ac yn ei weithredu yn y categorïau uchaf o ran cyfoeth rhywogaethau.

Siart 6: Swm y tir y mae Cyngor Sir Ddinbych yn berchen arno ac yn ei weithredu ym mhob math o gynefin o amrywiol gyfoeth o rywogaethau

Yn ogystal â hyn, mae nifer o gynefinoedd pwysig sy'n cynnal amrywiaeth eang o rywogaethau y mae'r Cyngor yn ddigon ffodus i fod yn berchen arnynt, ond nad ydynt wedi'u cynnwys yn ein gwaelodlin cyfoeth rhywogaethau oherwydd cyfyngiadau yng nghategorïau cynefinoedd y fethodoleg fesur. Mae'r rhain yn cynnwys afonydd, nentydd, a'r systemau twyni a graean pwysig ar arfordir Sir Ddinbych sy'n gartref i amrywiaeth o blanhigion ac anifeiliaid prin ac arbenigol. Mae'r rhain yn cynnwys y nythfa olaf o Fôr-Wenoliaid Bach (rhywogaeth o adar) yng Nghymru, ynghyd â Madfall y Tywod a Llyffant y Twyni a gafodd eu hailgyflwyno yma ar ôl mynd yn ddiflanedig yng Nghymru.

Mae'r Cyngor yn llunio adroddiad bob tair blynedd ar yr hyn rydym wedi ei wneud i gyflawni ein dyletswydd statudol i gydymffurfio â Deddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016 i

Dogfen ddrafft ar gyfer ymgynghoriad cyhoeddus

gynnal a gwella bioamrywiaeth a hybu cydnerthedd ecosystemau.⁹ Lluniwyd yr [adroddiad diwethaf](#) yn 2019 ar gyfer y cyfnod 2016-19 ac mae'n rhoi manylion pellach o ran man cychwyn Ecolegol Gadarnhaol y Cyngor.¹⁰

Ble rydym eisiau ei gyrraedd?

Er mwyn cyflawni ein nod i fod yn Ecolegol Gadarnhaol, mae angen i'r Cyngor gynyddu canran y tir rydym yn berchen arno ac yn ei weithredu sy'n fwyaf cyfoethog o ran rhywogaethau.

Gellir cyflawni hyn drwy adfer tiroedd a newid y ffordd rydym yn rheoli'r tiroedd rydym yn berchen arnynt ac yn eu gweithredu ar hyn o bryd, er mwyn cynyddu amrywiaeth y rhywogaethau, a thrwy gynyddu ar faint o dir rydym yn berchen arno gan greu ardaloedd newydd (rhai arbenigol yn ecolegol) ar gyfer natur.

Dylai canran y tir mae'r Cyngor yn berchen arno ac yn ei weithredu sydd yn y categorïau isaf o ran cyfoeth rhywogaethau fod yn is na chanran y tir mae'r Cyngor yn berchen arno ac yn ei weithredu sydd yn y categorïau uchaf o ran cyfoeth rhywogaethau er mwyn i'r Cyngor gyflawni ei nod Ecolegol Gadarnhaol. Mae'r tabl isod yn disgrifio'r newid canrannol sy'n ddisgwyliedig erbyn 2030.

⁹ Teitl llawn y ddyletswydd hon yw "Y Ddyletswydd Bioamrywiaeth a Chydnerthedd Ecosystemau" ond cyfeirir ati'n aml fel dyletswydd Adran 6 Deddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016.

¹⁰ Gallwch ddarllen adroddiad Cyngor Sir Ddinbych yma: <https://www.biodiversitywales.org.uk/File/763/en-GB>

Dogfen ddrafft ar gyfer ymgynghoriad cyhoeddus

Tabl 7: Newid Canran yn y cynefinoedd gyda'r cyfoeth uchaf ac isaf o rywogaethau

Categoriâu cyfoeth rhywogaethau	Man Cychwyn	Nod erbyn 2030
Categoriâu isaf o ran cyfoeth rhywogaethau	62%	Gostwng yn is na 49% o leiaf
Categoriâu uchaf o ran cyfoeth rhywogaethau	38%	Cynyddu dros 51% o leiaf

Mae nifer o gynefinoedd pwysig nad ydynt wedi'u cynnwys yn ein gwaelodlin, oherwydd y fethodoleg fesur, sy'n cynnal amrywiaeth eang o rywogaethau y mae'r Cyngor yn ffodus i fod yn berchen arnynt. Dros y 9 mlynedd nesaf bydd y cyngor yn parhau i warchod, adfer a chynyddu maint y cynefinoedd hyn er mwyn gwarchod a gwella bioamrywiaeth.

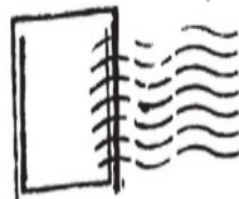
Mae'r Cyngor yn rheoli ac yn berchen ar gynefinoedd penodol sydd o bwysigrwydd diwylliannol, hanesyddol ac/neu sy'n cael eu rheoli er mwyn cynnal a chadw rhywogaethau prin a gallwn ddewis parhau i'w rheoli mewn ffordd wedi'i thargedu. Mae'n bosibl bod y cynefinoedd hyn yn cynnal llai o amrywiaeth o rywogaethau na chynefinoedd eraill mwy cyffredin, ond mae'r cymunedau o blanhigion ac anifeiliaid maent yn eu cynnal yn aml yn brin ac yn arbenigol, ac nid ydynt i'w cael unrhyw le arall yn Sir Ddinbych. Un enghraifft o hyn yw'r Rhostir Grug, sy'n nodwedd bwysig yn Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol Bryniau Clwyd a Dyffryn Dyfrdwy.

Mae cerdyn post o'r dyfodol wedi'i gynnwys isod fel ffordd o ddod â'r ffigyrau hyn yn fyw drwy adrodd stori a rhoi enghreifftiau o sut gallai'r Cyngor gyflawni ei darged erbyn 2030.

Dogfen ddrafft ar gyfer ymgynghoriad cyhoeddus

Cerdyn post 4: Positifrwydd Ecolegol

Annwyl Gyngor 2020. Y flwyddyn 2030 sydd yma! Heb ddatgelu gormod, dyma rai o'r penawdau ynglŷn â sut rydych chi wedi llwyddo i ddod yn ecolegol gadarnhaol ...

Erbyn hyn mae'n ail natur i swyddogion adolygu gwerth ac effaith bioamrywiaeth pob prosiect, ymyrraeth neu weithgaredd mae'r Cyngor yn ei gyflawni ac i wneud hynny mewn ffordd sy'n cael effaith gadarnhaol ar ecoleg. Cymerir pob cyfle i osgoi achosi niwed i fioamrywiaeth yng ngwaith y Cyngor ond os nad yw'n bosibl osgoi hynny, mae cynlluniau a chymau yn cael eu cymryd sy'n gadael bioamrywiaeth mewn gwell cyflwr na phan wnaethom ddechrau ar ein gwaith.

Trwy ymdrechion ar y cyd ar draws adrannau mae cynefinoedd glaswelltir wedi'u gwella (sy'n cynnal llai o gyfoeth o rywogaethau) wedi'u trosi yn laswelltir niwtral (sy'n cynnal mwy o gyfoeth o rywogaethau) gan wella bioamrywiaeth yn y sir. Cyflawnwyd hyn drwy gyflwyno newidiadau cynhwysfawr i'r trefniadau torri er mwyn caniatáu ailddyfu naturiol yn ogystal â mynd ati'n fwriadol i hau hadau dolydd / blodau gwyllt.

Er mwyn sicrhau'r budd gorau, mae cyfanswm yr hectarau o goetiroedd llydanddail a chymysg sy'n eiddo i'r Cyngor wedi cynyddu. Dros y 9 mlynedd mae'r Cyngor wedi trosi tir presennol sy'n isel o ran cyfoeth rhywogaethau, ac wedi prynu tir newydd, a'i droi yn suddfannau carbon a noddfeydd i fywyd gwyllt drwy blannu coed dethol yn ofalus gan gynnwys elfennau o laswelltir sy'n gyfoethog o ran rhywogaethau.

Mae'r Cyngor wedi gwneud ymdrech fwriadol i roi lle i fyd natur, gan fabwysiadu dull ailddyfu naturiol, heb ymyrraeth fecanyddol, a datblygu safleoedd yn enghreifftiau ecolegol. Llwyddwyd i gyflawni nodau craidd y gwaith hwn, sef ailgysylltu pobl â natur, drwy gynnig cyfleoedd ar gyfer eu defnyddio at ddibenion hamdden ac mae'r gwaith wedi ysbrydoli cenhedlaeth o naturiaethwyr sy'n deall pwysigrwydd ein hamgylchedd naturiol, a sut i'w warchod. Mae myfyrwyr prifysgol yn ymweld er mwyn dysgu am y cyfoeth o fioamrywiaeth o'n hamgylch.

Dogfen ddrafft ar gyfer ymgynghoriad cyhoeddus

Pa newidiadau a champau gweithredu fydd yn ein helpu ni i gyrraedd ein nod?

Newidiadau i brosesau a pholisïau'r Cyngor

Er mwyn cyrraedd ein targed ecolegol gadarnhaol erbyn 2030 bydd yn ofynnol i'r Cyngor addasu'r ffordd mae'n cyflawni'r amrywiaeth eang o waith a thasgau mae'n ofynnol i ni eu gwneud ar gyfer Llywodraeth Cymru, ein partneriaid a'n cymunedau.

Yn ystod yr haf 2020 cynhaliwyd gweithdai rhithiol gyda thimoedd rheoli pob maes gwasanaeth yn y Cyngor er mwyn dechrau ar y gwaith o nodi'r ffyrdd y gallem newid ein dull o wneud pethau i gyfrannu at warchod a gwella bioamrywiaeth. Roedd y gwaith hwn yn adeiladu ar syniadau a gafwyd gan y cyhoedd yn ystod y digwyddiad ymgysylltu â'r cyhoedd a gynhaliwyd ar ddechrau 2020.

Cafodd dros 25 o awgrymiadau ar gyfer newidiadau i brosesau a pholisïau eu hadnabod a'n nod yw gweithredu cynifer o'r rhain â phosibl dros y 9 mlynedd nesaf.

Mae'r diagram isod yn amlygu rhai o'r newidiadau o ran blaenoriaethau prosesau a pholisïau'r Cyngor rydym yn gobeithio y gallwn eu cyflwyno rhwng Blwyddyn 1 a Blwyddyn 3 (2021/22 - 2023/24) y strategaeth hon er mwyn cefnogi'r Cyngor i gyrraedd ei darged ecolegol erbyn 2030.

Mae hon yn rhestr hyblyg a newidiol; gall pethau eraill gael eu gweithredu nad ydynt wedi'u cynnwys yn y diagram isod, er mwyn ymateb i gyfleoedd newydd.

1. Trwy ymgysylltu a chyfathrebu, sicrhau bod amcanion sy'n seiliedig ar wasanaethau yn cyd-fynd â'r uchelgais corfforaethol i ddod yn Ecolegol Gadarnhaol.
2. Rhoi'r newid yng nghyfansoddiad y Cyngor ar waith i fynd i'r afael â newid hinsawdd ac ecolegol, gan gynnwys newidiadau i dempledi achosion busnes.
3. Ar ôl ymgynghori â staff ac undebau, swydd-ddisgrifiad pob aelod o staff i gynnwys eu cyfrifoldeb mewn perthynas â newid hinsawdd ac ecolegol.

Dogfen ddrafft ar gyfer ymgynghoriad cyhoeddus

4. Adolygu ein polisi Gwirfoddoli i sicrhau bod cyfleoedd ar gyfer lleoliadau gwella'r amgylchedd yn cael eu hybu.
5. Parhau ac ehangu'r cynllun ffyrdd ym Mholisi Torri Gwair/Ochr Ffyrdd Gwledig Cyngor Sir Ddinbych (Ffyrdd A, B a Diddosbarth).
6. Datblygu Polisi Peillwyr.
7. Cyflwyno polisi newid goleuadau allanol i amddiffyn ystlumod a phryfaid - sbectwm gwyn cynnes (<2700Kelvin) a lampau sy'n cynnwys tonfeddi brig uwch na 550nm.
8. Adolygu'r Safonau Amgylcheddol ar gyfer cynnal tiroedd ar draws y Cyngor i ganolbwyntio ar blannu rhagor o goed, a llai o waith cynnal tiroedd i gynnal bioamrywiaeth. Osgoi difetha mannau gwyrdd.
9. Datblygu Strategaeth Coed a Choetir.
10. Sicrhau bod y Strategaeth Rheoli Asedau newydd o 2021 ymlaen yn cyd-fynd â'r uchelgais corfforaethol o ddod yn Ddi-garbon net a chyflwyno polisi newydd ar gyfer gwaredu a chaffael asedau sy'n cefnogi cadw a/neu brynu tir at ddibenion amsugno carbon a gwelliannau ecolegol.
11. Ymchwilio i'r posibilrwydd o wneud gwell defnydd o dir ar draws y sir i gyflawni amcanion lluosog e.e. rheoli'r perygl o lifogydd yn naturiol gan roi lle i natur.
12. Sicrhau bod amddiffyn a gwella bioamrywiaeth yn cael ystyriaeth briodol yn nogfennau Caffael y Cyngor - dogfennau Polisi a Strategaeth, templedi comisiynu, gwerthusiadau tendrau.
13. Nodi'r buddion cymunedol yng nghontractau'r Cyngor sy'n gwella'r amgylchedd, gan sicrhau gwelliant ecolegol.
14. Rhoi arweiniad clir i ddatblygwyr o ran ein disgwyliadau iddynt gadw nodweddion ecolegol pwysig ar safleoedd, gan adeiladu eu dyluniadau o'u cwmpas.

Dogfen ddrafft ar gyfer ymgynghoriad cyhoeddus

- 15.** Dechrau defnyddio archwiliad cydymffurfio ecolegol ar gyfer ceisiadau cynllunio i sicrhau bod mesurau lliniaru, digolledi a gwelliannau yn cael eu rhoi ar waith.
- 16.** Hybu polisiâu cynllunio presennol yn y Cynllun Datblygu Lleol 2006-2021 a Chanllawiau Cynllunio Atodol y Cyngor sy'n cyfrannu at ddatblygiadau sy'n ecolegol gyfrifol.
- 17.** Darparu CDLI newydd sy'n datblygu'r blaenoriaethau lleol ar gyfer cynllunio defnydd tir o fewn y fframwaith polisi cenedlaethol. Bydd y CDLI Newydd yn sicrhau bod blaenoriaethau lleol o ran newid hinsawdd a bioamrywiaeth yn cael eu hadlewyrchu mewn polisi cynllunio lleol a phenderfyniadau(e.e. polisi ar oleuadau allanol i amddiffyn ystlumod, gofyniad i gynnwys blychau nythu mewn adeiladau).
- 18.** Addasu Dangosyddion Monitro yn y CDLI Newydd i gyd-fynd â'r blaenoriaethau lleol ar gyfer cynllunio defnydd tir, gan gynnwys y blaenoriaethau lleol newydd o ran newid hinsawdd a bioamrywiaeth.

Camau gweithredu a phrosiectau

Er mwyn dod yn ecolegol gadarnhaol bydd yn ofynnol i'r Cyngor adeiladu ar raglenni gwaith sydd eisoes wedi dechrau o dan Flaenoriaeth yr Amgylchedd yn ein Cynllun Corfforaethol, yn ogystal â chyflawni prosiectau a gwaith newydd.

Cafodd dros 40 o syniadau ar gyfer prosiectau i warchod a gwella bioamrywiaeth eu nodi yn y gweithdai rhithiol yn ystod yr haf 2020 i ddatblygu'r strategaeth hon a'n nod yw rhoi cynifer o'r rhain ar waith dros y 9 mlynedd nesaf, yn ogystal ag unrhyw gamau gweithredu eraill y gallem eu cymryd i ymateb i gyfleoedd newydd.

Mae'r tabl isod yn cynnig trosolwg ar y camau gweithredu a'r prosiectau sy'n flaenoriaethau a nodwyd hyd yma, y mae'r Cyngor yn gobeithio gallu eu cyflawni er mwyn gwarchod a gwella bioamrywiaeth. Er y gall y Cyngor fod yn fwy penodol ar gyfer Blynnyddoedd 1-3, nid yw mor hawdd cynnwys manylion penodol ar gyfer Blynnyddoedd 4

Dogfen ddrafft ar gyfer ymgynghoriad cyhoeddus

ymlaen oherwydd y cyd-destun ansicr a chymhleth mae'n rhaid i Awdurdodau Lleol weithredu ynddo.

Bydd cyflawni'r holl brosiectau a'r camau gweithredu a nodwyd yn amodol ar sicrhau'r arian angenrheidiol.

Gweithredu uniongyrchol

Blynyddoedd 1 - 3 (2021/22 - 2023/24)

- Cwblhau'r prosiect PLANNU – plannu 18,000 o goed trefol.
- Cwblhau'r Prosiect Asedau Byw – I gynnal, gwella, gwarchod a chadw 'asedau byw' Sir Ddinbych ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol.
- Sefydlu Meithrinfa Goed i'r Sir, yn tyfu 5,000 o goed y flwyddyn ar gyfer prosiectau plannu ar draws y Sir.
- Cwblhau'r Prosiect Rheoli Rhostiroedd ac Atal Tanau Gwyllt.
- Cwblhau'r Prosiect Gwella Bioamrywiaeth – a ariennir gan y grant 'Cymunedau wedi'u cysylltu a Chyfleoedd i Bawb'
- Cyflawni prosiectau gwella ac ehangu ar gyfer rhandiroedd CSDd.
- Rhoi'r contract cynnal tiroedd ar gyfer Ystadau Tai ar dendr gan gynnwys manylebau sy'n gwella bioamrywiaeth e.e. gadael ardaloedd o laswellt hir ar gyfer bioamrywiaeth.

Blynyddoedd 1 - 9 (2021/22 - 2029/30)

- Adnabod tir ar gyfer plannu coed a chyflwyno blodau gwyllt i diroedd ysgolion.
- Cyflawni'r Prosiect Clefyd Coed Ynn i leihau effaith y clefyd.
- Trosi tir newydd y Cyngor drwy broses aildyfu naturiol a phlannu coed mewn ffordd wedi'i thargedu, gan alluogi'r cyhoedd i gael mynediad atynt lle bo'n bosibl.
- Cyflawni'r gwaith rheoli parth arfordirol ac yn benodol ein hamddiffynfeydd môr naturiol yn Ardal Amddiffyn Arbennig Gronant.
- Ehangu bob blwyddyn ar y cynllun peilot blodau gwyllt (peidio â'u torri yn fwriadol) a gynhaliwyd yn 2020 i ragor o ardaloedd mae'r Cyngor yn berchen arnynt neu'n eu

Dogfen ddrafft ar gyfer ymgynghoriad cyhoeddus

rheoli e.e. mwy o safleoedd cyhoeddus, safleoedd Tai Cymunedol, safleoedd Cartrefi Gofal, ac ati.

Blynyddoedd 4 - 6 (2024/25 - 2026/27)

- Cyflawni'r prosiect Tirwedd Darluniadwy i ffensio ardaloedd a hybu coetiroedd i dyfu'n ôl.
- Gosod toeau gwyrdd ar garejis sy'n eiddo i'r Cyngor
- Cyflwyno cynlluniau plannu blodau gwyllt o amgylch safleoedd parcio.

Camau gweithredu atodol

Blynyddoedd 1 - 3 (2021/22 - 2023/24)

- Creu porth ar-lein i gipio ac adrodd am Fudd Cymunedol contractau gan gynnwys mesurau yn gysylltiedig â'r agenda hwn.
- Adnabod swyddogion y Cyngor sy'n caffael yn rheolaidd i dargedu cyfathrebu a hyfforddiant yn gysylltiedig â'r agenda Newid Hinsawdd ac Ecolegol a'r cyfraniad gall caffael sy'n gyfrifol yn amgylcheddol ei wneud.
- Creu banc o gwestiynau yn ymwneud yn benodol â charbon a'r ecoleg y gellid eu defnyddio fel rhan o'r broses gwerthuso tendrau. Dylai'r rhain gael eu sgorio a'u pwysoli yn briodol fel rhan o'r broses asesu tendrau.
- Ymgysylltu â Chynghorau Dinas, Tref a Chymuned ar wella bioamrywiaeth drwy adolygu a diweddarau Siarter y Cyngor Dinesig, Tref a Chymuned.
- Datblygu'r CDLI newydd i sicrhau bod y blaenoriaethau lleol newydd o ran newid hinsawdd a bioamrywiaeth wedi'u hadlewyrchu mewn polisiau cynllunio lleol a phenderfyniadau.

Blynyddoedd 1 - 6 (2021/22 - 2026/27)

- Bydd darparu'r Canllawiau Cynllunio Atodol sy'n deillio o'r Cynllun Datblygu Lleol newydd yn cefnogi'r agenda newid hinsawdd a bioamrywiaeth.

Dogfen ddrafft ar gyfer ymgynghoriad cyhoeddus

Blynyddoedd 1 - 9 (2021/22 - 2029/30)

- Cymryd y cyfle i wreiddio'r agenda a'r nodau hyn wrth ddiweddarau'r Strategaeth Rheoli Risg Llifogydd (2014) e.e. rhoi rhagor o ystyriaeth i ddulliau rheoli risg llifogydd naturiol sydd hefyd yn gwella bioamrywiaeth
- Cynnal dwy Raglen Wirfoddoli bob blwyddyn yn y Gwasanaethau Cefn Gwlad er mwyn i'r cyhoedd gyfrannu at yr agenda.
- Datblygu cyfres o Ddyddiau Allan Amgylcheddol i roi cyfleoedd adeiladu tîm i feysydd gwasanaeth a gwneud gwaith i wella bioamrywiaeth ar yr un pryd.
- Rhoi rhaglen o fentrau a gwaith ymgysylltu ar waith gydag ysgolion ar draws y Sir i rannu dysgu ac adnoddau ar y rhaglen hwn ac annog newid ymddygiad cadarnhaol.
- Gweithio gyda thirfeddianwyr yn Sir Ddinbych i'w hannog i reoli a defnyddio'r tir er budd gwelliannau ecolegol a bioamrywiaeth.

Dogfen ddrafft ar gyfer ymgynghoriad cyhoeddus

Strategaeth ariannol i gynnal y strategaeth a'r cynllun gweithredu

Mae'r sefyllfa ariannol y mae awdurdodau lleol yn ei hwynebu yn dal i fod yn anodd iawn. Mae toriadau cyllido dros gyfnod hir yn golygu bod gennym lawer llai o arian i'w fuddsoddi mewn gwasanaethau erbyn hyn nag yn y gorffennol. Mae pwysau ariannol yn debygol o barhau mewn meysydd fel gofal cymdeithasol ac ar ben hyn mae'r Cyngor yn ymroddedig i gefnogi ein cymunedau a'n busnesau i adfer yn dilyn effaith pandemig Coronafeirws.

Er gwaethaf y sefyllfa anodd sy'n ein hwynebu, mae gan y cyngor hwn uchelgais clir i wneud ein cyfraniad i fynd i'r afael â newid hinsawdd a'r argyfwng ecolegol.

Mae'r ddogfen hon yn nodi'r uchelgeisiau i ddod yn ddi-garbon net ac yn ecolegol gadarnhaol a'r gwahanol newidiadau a chatau gweithredu y gallai'r Cyngor eu cyflwyno i gyflawni'r nodau hynny. Bydd angen buddsoddiad cyfalaf ar gyfer rhai o'r rhain, ac arian refeniw ar gyfer eraill, a gall rhai gael eu darparu heb unrhyw gost ychwanegol.

I gyflawni'r strategaeth hon dros y 3 blynedd nesaf rydym o'r farn y bydd yn costio tua £9 miliwn o bunnoedd i gyflawni'r prosiectau sydd eu hangen i gyrraedd ein nod. Rydym yn amau y bydd angen i ni fuddsoddi swm tebyg yn y blyneddau i ddod yn arwain at 2030.

Er bod y swm buddsoddi i gyflawni ein nod o fod yn ddi-garbon net ac yn ecolegol gadarnhaol yn swm mawr, ni fydd yn rhaid i'r cyngor ddarparu'r holl arian hwn. Rydym yn disgwyl y bydd grantiau gan Lywodraeth Cymru, Llywodraeth y DU a chyrff eraill ar gael er mwyn helpu i ariannu'r gwaith sydd wedi'i gynllunio dros y 9 mlynedd nesaf a disgwylir y byddwn yn achub ar bob cyfle i sicrhau arian grant allanol dros y 9 mlynedd nesaf.

Er mwyn talu am y buddsoddiad cyfalaf a nodwyd, bydd angen i ni ymrwymo cyllideb refeniw ac arian ar gyfer y flaenoriaeth hon. Yn yr hinsawdd ariannol bresennol, bydd hyn yn golygu bod llai o arian ar gael ar gyfer pethau eraill y byddai'r Cyngor yn dymuno eu cyflawni. Mae'n debygol y byddai cyfran o'r buddsoddiad sydd ei angen yn cael ei gynhyrchu drwy fenthycu'n ddarbodus.

Dogfen ddrafft ar gyfer ymgynghoriad cyhoeddus

Mae gennym fesurau yn eu lle i sicrhau bod yr holl benderfyniadau rydym yn eu gwneud ynglŷn â buddsoddiad cyfalaf yn seiliedig ar achosion busnes cadarn a bod y sefyllfa gyffredinol o ran ariannu dyledion yn cael ei monitro'n ofalus ac yn dal i fod yn fforddiadwy ac yn gynaliadwy. Mae ein cynlluniau a'n prosesau cyllideb refeniw yn sefydledig iawn a byddant yn ein galluogi i reoli fforddiadwyedd.

Fforddiadwyedd yw'r risg mwyaf y bydd y Cyngor yn gallu cyflawni ei nodau o fod yn ddi-garbon ac yn ecolegol gadarnhaol. Fodd bynnag, mae'r Cyngor yn dal i fod yn ymroddedig i weithredu'r newidiadau a'r camau gweithredu sydd eu hangen i wneud ein cyfraniad i fynd i'r afael â newid hinsawdd ac ecolegol lle bynnag a phryd bynnag y gallwn.

Dogfen ddrafft ar gyfer ymgynghoriad cyhoeddus

Sut bydd cynnydd yn cael ei fonitro

Bydd y strategaeth hon yn cael ei chyflawni fel rhan o raglen o weithgarwch, a gydlynir gyda mewnbwn ac ymdrech swyddogion ar draws meysydd gwasanaeth y Cyngor yn gweithio gyda'n partneriaid lle bo'n gymwys.

Y sawl sy'n atebol am gyflawni'r nodau hyn yw Prif Weithredwr y Cyngor fel Noddwr gweithredol y Rhaglen waith. Rhoddir arweiniad gwleidyddol gan Aelod(au) Arweiniol y Cabinet yn y meysydd â chyfrifoldeb (sef 'Portffolios') sy'n ymdrin â Newid Hinsawdd ac Ecolegol.

Bydd y Cyngor yn cyfrifo cyfanswm y carbon sy'n cael ei allyrru a'i amsugno a chyfoeth y rhywogaethau ar ei diroedd rhwng mis Ebrill a mis Mehefin bob blwyddyn i weld sut mae'r Cyngor wedi perfformio ar y metrigau Di-garbon Net ac Ecolegol Gadarnhaol yn y flwyddyn ariannol flaenorol (Ebrill – Mawrth). Bydd y Cyngor yn cyflwyno ei ddata ar allyriadau ac amsugno carbon i Lywodraeth Cymru bob blwyddyn, gan ddechrau yn 2021, fel rhan o drefn newydd ar gyfer Adrodd am Nwyon Tŷ Gwydr y Sector Cyhoeddus.

Bydd y cynnydd wrth gyflawni'r nodau a nodir yn y Strategaeth Newid Hinsawdd ac Ecolegol hon yn cael ei fonitro gan bwyllgor o'r enw Bwrdd y Cynllun Corfforaethol. Mae Bwrdd y Cynllun Corfforaethol yn cynnwys yr holl Gynghorwyr sy'n aelodau o'r Cabinet a'r holl Benaethiaid Gwasanaeth, Cyfarwyddwyr a'r Prif Weithredwr.

Bydd mesurau perfformiad allweddol ac uchafbwyntiau'r rhaglen yn cael eu cynnwys yn adroddiad perfformiad y Cynllun Corfforaethol sy'n destun craffu bob chwarter drwy'r Uwch Dîm Rheoli, y Cabinet a Chraffu, ac yn flynyddol gan y Cyngor.

Gall cynnydd y Cyngor ar gyflawni'r nodau Di-garbon met ac Ecolegol Gadarnhaol erbyn 2030 fod yn destun craffu hefyd gan Bwyllgorau Archwilio a Chraffu Mewnol ar adegau priodol dros y 9 mlynedd ac ar ddisgresiwn y Prif Archwilydd Mewnol a Chadeiryddion ac Is-gadeiryddion Craffu.

Dogfen ddrafft ar gyfer ymgynghoriad cyhoeddus

Sut byddwn yn rhannu ein dysgu

Newid hinsawdd ac ecolegol yw'r her fyd-eang sy'n diffinio ein hoes. Bydd gofyn i bawb gyfrannu i ddatrys yr her, gan rannu ymdrechion, gwybodaeth ac adnoddau.

Mae'r Cyngor yn gweithredu mewn ffordd agored a chydweithredol er mwyn cyflawni ei nodau o ddod yn Gyngor Di-garbon Net ac Ecolegol Gadarnhaol. Mae'r Cyngor yn edrych ymlaen at ddysgu gan eraill, gan wneud y gorau o gyfleoedd ynghyd â rhannu ein profiad dros y 9 mlynedd hyd at 2030.

Bydd Cyngor Sir Ddinbych yn parhau i weithio gyda'n Partneriaid yn y Sector Cyhoeddus drwy'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus¹¹ ar ein blaenoriaeth ar y cyd 'Cydnherthedd Amgylcheddol', gan rannu'r pethau rydym wedi'u dysgu o'n hymdrechion i gyflawni ein nodau i ddod yn Gyngor Di-garbon net ac Ecolegol Gadarnhaol, a gofyn am gyngor gan eraill.

Bydd y newyddion diweddaraf, cyngor a chyfleoedd i gymryd rhan yn cael eu postio ar [wefan Corfforaethol](#) y Cyngor a phorth Ymgynghori'r Cyngor. Byddwn yn cyhoeddi e-newyddlen bob 6 mis yn rhoi'r newyddion diweddaraf am waith y Cyngor ar yr agenda hwn a'n nod yw cynnal digwyddiad blynyddol i ymgysylltu â'r cyhoedd.

Gall y cyhoedd gofrestru ar gyfer is-grŵp newid hinsawdd ac ecolegol y Cyngor, sef [Y Panel](#), a chymryd rhan mewn trafodaeth ar-lein ar themâu newid hinsawdd ac ecolegol.

¹¹ Mae'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus (BGC) yn bartneriaeth o asiantaethau gwasanaethau cyhoeddus sy'n cydweithio i wella gwasanaethau lleol. Mae rhestr o bartneriaid BGC cyfredol Conwy a Sir Ddinbych i'w gweld yma: <https://conwyanddenbighshirelsb.org.uk/cy/ein-partneriaid>